

ΤΟ ΤΡΑΙΝΟ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

Τεύχος 12 Μάρτης '01 Άνευ Αντιτίμου

Μοιάζω

να μην έχω συνείδηση
των εγκλωβισμένων
μου επιθυμιών;

Η ηθική της εργασίας

Ο καπιταλισμός υπήρξε η πρώτη μορφή κοινωνικής παραγωγής πάνω στην δραστηριότητα της εργασίας. Μόνο με την οργάνωση που τοποθέτησε την παραγωγή στην κυρίαρχη θέση των κοινωνικών αξιών.

Η ιδέα αυτή, για τον κυρίαρχο ρόλο που πρέπει να καταλαμβάνει η δραστηριότητα του ανθρώπου να παράγει πλούτο, υπήρξε ιστορικά πρωτότυπη, αφού καμία προγενέστερη ανθρώπινη κοινότητα δεν είχε επιφυλάξει παρά δευτερεύοντα ρόλο στην παραγωγή. Αυτό μπορεί να γίνει φανερό αν δούμε παραδείγματα ιστορικών κοινωνιών με διαφορετική μεταξύ τους κοινωνική οργάνωση και με διαφορετικά πολιτιστικά δομικά στοιχεία.

Για παράδειγμα η Αθήνα της κλασικής εποχής πρότασσε ως κυρίαρχη κοινωνική αξία την πολιτική δραστηριότητα, δηλαδή την συνειδητή ενασχόληση των ατόμων της κοινότητας με την κοινωνική θέσμιση. Αντίστοιχα στην κλασική Σπάρτη, όπως αναφέρει η μεγάλη Ρήτρα, απαιτοῦνταν κάθε οικονομική δραστηριότητα στους πολίτες της, και τους επιτρεπόταν μόνο η ενασχόληση με τα κοινά και με την στρατιωτική εκπαίδευση. Άλλες ανθρώπινες κοινωνίες σε διαφορετικές εποχές και με τελείως διαφορετικές πολιτιστικές παραδόσεις, όπως πολλές βορειοαμερικάνικες ινδιάνικες φυλές, είχαν αναγάγει το παιχνίδι και την γιορτή ως τις ανώτερες κοινωνικές αξίες που πρέπει να καταλαμβάνουν τον περισσότερο χρόνο της καθημερινής ζωής της κοινότητας. Επίσης είναι γνωστή η συνήθεια των "μεγάλων νυχιών" της άρχουσας τάξης της Ρωμαϊκής εποχής, συνήθεια που δήλωνε την περιφρόνηση της κοινωνίας για την εργασία.

"Ο χρόνος είναι χρήμα. Όποιος μπορεί να κερδίζει με την δουλειά του δέκα σελίνια την ημέρα και αντί γι' αυτό πάει περίπατο ή κάθεται άπραγος την μισή μέρα, έστω κι αν δεν ξοδεύει παρά πέντε πένες κατά την διασκέδαση ή την τεμπελιά του, ας μη νομίσει πως αυτά είναι τα μόνα του έξοδα" στην πραγματικότητα ξόδεψε, ή μάλλον πέταξε πέντε σελίνια...". Μιλάει ο Βενιαμίν Φραγκλίνος και εκφράζει μια από τις πιο κεντρικές ιδέες του πνεύματος του καπιταλισμού, προβάλλοντας το είδωλο της

εργασία μπορεί κάποιος να αξιοποιήσει τον χρόνο του ωφέλιμα, δηλαδή να κερδίσει περισσότερα χρήματα, ενώ κάθε άλλη δραστηριότητα είναι βλαβερή, επειδή αποτελεί οπατάλη χρόνου, είναι οι ίδιες σκέψεις με άλλα λόγια. Μ' αυτό τον τρόπο ο καπιταλισμός έβαλε την εργασία στο κέντρο του ανθρώπινου ενδιαφέροντος. Για να το πετύχει όμως αυτό αξιοποίησε μια ιδιότητα που κουβαλούσε η εργασία από μια εποχή προκαπιταλιστική, την προτεσταντική ηθική. Ο προτεσταντισμός, ήταν το θρησκευτικό μεταρρυθμιστικό κίνημα που ξεκίνησε στις

αρχές του 16^{ου} αιώνα στην Γερμανία με την αμφισβήτηση της παπικής εξουσίας από τον Λούθηρο και βασιζόταν σε μια από μέρους του καινούργια ανάγνωση της βίβλου. Σύμφωνα με τον προτεσταντισμό "η εργασία ήταν η εκτέλεση του **καθήκοντος** στις εγκόσμεις υποθέσεις" και αξιολογήθηκε "ως η υψηλότερη μορφή που μπορούσε να πάρει η ηθική δραστηριότητα του ατόμου". Κατά τον Weber αυτή ήταν μια ικανή συνθήκη για την ανάπτυξη και την εδραίωση του καπιταλισμού στον δυτικό κόσμο (M. Weber "Η προτεσταντική ηθική και το πνεύμα του καπιταλισμού"). Πράγματι όπου η ηθική αυτή προϋπήρχε ή όπου κατάφερε να μοιραστεί στις ανθρώπινες συνειδήσεις, είτε γιατί τα πολιτιστικά πρότυπα αυτών των κοινωνιών ήταν συγγενή με τις αρχές αυτής της ηθικής, είτε γιατί μπόρεσε να διαρρήξει τις παραδοσιακές πολιτιστικές αξίες και δεδομένου ότι υπήρχε το κατάλληλο υπόστρωμα (δηλαδή η τεχνική-οικονομική ανάπτυξη), εκεί ο καπιταλισμός επικράτησε και εδραιώθηκε· αντίθετα όπου τα παραδοσιακά συστήματα αξιών ήταν ισχυρά και διαφορετικής υφής από τα δυτικά, εκεί ο καπιταλισμός συναντάει ακόμα και σήμερα εμπόδια στην ανάπτυξη του (π.χ. σε χώρες όπως η Ινδία).

Η προτεσταντική ηθική έγινε λοιπόν η ηθική της καπιταλιστικής εργασίας. Σε τι συνίσταται όμως αυτή η ηθική; Υπάρχουν δυο όψεις της. Η πρώτη έχει να κάνει με τον **καθαγιασμό αυτής καθεαυτής της δραστηριότητας της εργασίας.** Δηλαδή, με τη νοηματοδότηση της εργασίας ως αριστή ηθικής δραστηριότητας. Όποιος δε δουλεύει ή όποιος δε θέλει να δουλεύει είναι παρείσακτος, κοινωνικά απροσάρμοστος, βλαβερός για το κοινωνικό σύνολο (σε παλαιότερες εποχές ήταν και τρελός και τον μάζευε η αστυνομία, η οποία είχε αυτόν ακριβώς το ρόλο, όπως αναφέρει ο Φουκώ στην "Ιστορία της τρέλας"). Ακόμα και σήμερα ο άνεργος υφίσταται τη βία τόσο του στενού του περιβάλλοντος (βία ψυχολογική και υλική), όσο και της κοινωνίας. Σκεφτείτε μόνο τα περιφρονητικά βλέμματα των εξασφαλισμένων προς όλους αυτούς που περιμένουν στην ουρά του ταμείου ανεργίας· ή το αίσθημα ντροπής που υιοθετεί ο άνεργος όταν πάει για να πάρει το μηνιαίο επιδόματό του. Μια άλλη διάσταση αυτής της όψης της ηθικής της εργασίας μας τη δίνει ο Κορδάτος στην "Ιστορία του ελληνικού εργατικού κινήματος": όταν κηρύχτηκαν οι πρώτες απεργιακές κινητοποιήσεις στην Ελλάδα στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, οι αστικές εφημερίδες προκειμένου να αποτρέψουν τους εργάτες να συμμετέχουν σ' αυτές, διέδιδαν ότι "οι απεργίες είναι κάτι ξενόφερτο, αντίθετο με τα ελληνοχριστιανικά ιδεώδη και ανήθικο". Θυμηθείτε επίσης τη διαπαιδαγώγηση που έχουμε υποστεί από τα πρώτα σχολικά μας χρόνια, συμπυκνωμένη στην παρακάτω φράση, που μας την παρουσίαζαν ως δήθεν προϊόν της λαϊκής σοφίας: "αργία μήτηρ πάσης κακίας".

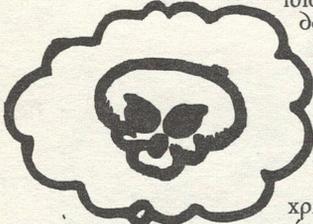
Η δεύτερη όψη αυτής της ηθικής έχει να κάνει με τον **καθαγιασμό αυτού καθεαυτού του καθεστώτος της καπιταλιστικής εργασίας** (δηλαδή της καπιταλιστικής οργάνωσης της εργασίας και του περιεχομένου της, όπως γράψαμε στο πρώτο άρθρο αυτής της στήλης). Σ' αυτή την περίπτωση η ηθική της εργασίας είναι η ηθική της υποταγής. Της υποταγής στις διαταγές του αφεντικού (άσχετα από την ενδεχόμενη, ή όχι "ορθολογικότητα" τους, ή από το αν εντάσσονται ή όχι στους "κανόνες" της εργασίας, δηλαδή σε όσα έχουν προ-συμφωνηθεί), ή αντίστροφα του αισθή-

Μία παραμόρφωση ετο χωροχρονικό ευχεές δεν ενέτρεφε την έγκαιρη έκδοση του τεύχους, εαφνικά βρεθίκαμε ετον Μάρτην. Μαύρη τρύπα, παράλληλα εύρηματα, η κοινωνία του δεαύρατος; Κανείς δεν ξέρει...

Το Τραίνο εκδίδεται από μια ευηλογικόνττα χωρίς κοινή θεωρητική βάση. Υπάρχουν κάποια πράγματα ετα οποία διαφωνούμε και υπάρχουν και κάποια ετα οποία ευφωνούμε, ετην βάση όσεων ευφωνούμε εκδίδεται και το έντυλο.

Τα κείμενα τα οποία είναι ανυπόγραφα φέρουν την ευθύνη της ευηλογικότητας, τα ευηλόγραφα κείμενα φέρουν την ευθύνη του υπογράφοντος.

Δεν αναγνωρίζουμε καμία ανουήτως πνευματική ιδιοκτησία, το Τραίνο είναι ελεύθερο για οποιαδήποτε χρήση.

Δεν ανουηλούμε νοητική οράδα χωρίς αυτό να εηραίνει ότι το Τραίνο δεν είναι νοητικό έντυλο, και δεν είραστε σε καμία περίπτωση ναράτημα ή μαγαζάκι τρίτων.

Το έντυλο είναι αυτοχρηματοδοτούμενο, πράγμα το οποίο εηραίνει ότι τα χρήματα για την έκδοση τα βάζουμε από την τσέπη μας.

Κείμενα που μας δίνονται μιλάνουν ως έχουν ή καθόλου.

Η εηκοινωνία, η κριτική, η ευεργασία και η ευρηπάρεταση είναι κάτι παραπάνω απο ευηρόδεκτες.

Διεύθυνση: Τ.Θ. 1013 Τ.Κ. 71001 Ηράκλειο Κρήτης.

ματος ενοχής που αισθάνεται ο εργαζόμενος όταν ~κατά την διάρκεια της δουλειάς~ αποφασίσει να σταματήσει ένα λεπτό για να πάρει μια ανάσα. Αν και είναι αλήθεια ότι στην σημερινή εποχή η υποταγή της πλειοψηφίας των εργαζόμενων στο εργασιακό τους περιβάλλον αποτελεί μια κυνική στάση απάθειας ("χέρι που δεν μπορείς να το κόψεις, προσκύνησε το"), παρά μια συνειδητή αποδοχή της ηθικής του δικαίου των αφεντικών, φαίνεται ωστόσο ότι και αυτή παίζει ένα ρόλο σε κάποια τμήματά τους.

Μια συνιστώσα αυτής της όψης της ηθικής της εργασίας, που αποδεικνύει ταυτόχρονα πόσο πολύ έχει δηλητηριαστεί η αριστερή σκέψη των καιρών μας από το καπιταλιστικό φαντασιακό, δηλητηρίαση που κληρονόμησε στους επιγόνους ο πατέρας αυτής της σκέψης, δηλαδή ο Μαρξ (ο οποίος ποτέ δεν αμφισβήτησε τον κυρίαρχο κοινωνικό ρόλο της παραγωγής, ή το καθεστώς της εργασίας καθ'αυτό), αποτελεί το περίφημο "δικαίωμα στην δουλειά", το κυρίαρχο σύνθημα κάθε καθυστερημένης αριστερής οέχτας.

Το σύνθημα αυτό που γράφεται σε κάθε πανό που σηκώνει σε κάθε απεργιακή διαδήλωση ο αριστερός συνδικαλισμός, έχει ένα διπλό φενακιστικό ρόλο. Φενακίζει (δηλαδή εξαπατά) τόσο αυτούς στους οποίους απευθύνεται, γιατί τους δίνει μια κατεύθυνση σκέψης και πράξης αποπροσανατολιστική, αφού "δικαίωμα στην δουλειά" σημαίνει δικαίωμα στην καπιταλιστική εργασία, δηλαδή δικαίωμα στην εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο. Με άλλες λέξεις η διεκδίκηση αυτή αφαιρεί κάθε δυνατότητα κριτικής της ίδιας της δραστηριότητας της καπιταλιστικής εργασίας.

Φενακίζει επίσης αυτούς που το διαδίδουν, γιατί τους

ΜΙΑ ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ (ΚΑΙ ΜΙΑ ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΗ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΝΔΡΕΣ)

Η δεκαετία του '60 και η σεξουαλική επανάσταση έφεραν πολλές αλλαγές στα σεξουαλικά ήθη και κατα συνέπεια στις σχέσεις των δύο φύλων. Τα 60's όμως έχουν γίνει μόδα ~ή γίνονται μόδα όποτε φυσίξει ο άνεμος του lifestyle κατα κείνη την μεριά~ και αυτό είναι καταρχήν σημάδι μιας άνευ όρων παράδοσης.

Πάραυτα το γυναικείο σώμα, από το πεδίο του κρυφού του υπονοούμενου, μεταφέρθηκε στο πεδίο του ολοφάνερου ~του πλήρως ορατού. Αυτό όμως δεν το κατέστησε προσιτό. Η αγιότητα της παρθένου Μαρίας που θηλάζει το θείο βρέφος έγινε η

αγιότητα του wonderbra που καθυποτάσσει τον αντρικό πληθυσμό. Ταυτόχρονα το γυναικείο σώμα αφορά όλως παραδόξως και τα δύο φύλα ~επιβεβαιώνοντας την κυριαρχία των αρσενικών στοιχείων στον πολιτισμό. Αυτό συμβαίνει έχοντας οι περισσότερες αν όχι όλες, διαφημίσεις το μήνυμα αφενός για τους άντρες "αγόρασε με αν θες να σε θέλουν τέτοιες γυναίκες" και αφετέρου για τις γυναίκες "αγόρασε με αν θες να είσαι σαν αυτή την γυναίκα (που εννοείται ότι την θέλουν όλοι οι άντρες)". Για να μην μιλήσουμε και για τα σεξουαλικά υπονοούμενα διάχυτα σε κάθε σχεδόν διαφήμιση: από την νοικοκυρά που αλείφει με λάδι το δάχτυλο και μετά το γλύφει, μέχρι το αφρόλουτρο που σαν χέρι κινείται πάνω σε ένα βρεγμένο κορμί. Δε θα επεκαθούμε παραπάνω στον διαφημιστικό λόγο, αλλά μαζί με την βιομηχανία του κινηματογράφου είναι οι τα δύο στόματα του λόγου της κυριαρχίας που μας βομβαρδίζουν με τόνους γυναικείων σωμάτων. Το ανδρικό σώμα δεν εκτίθεται στον ίδιο βαθμό, και

δημιουργεί την ψευδαισθηση ότι μόνο με τέτοιου είδους "ρεαλιστικά" συνθήματα, μπορούν να απευθύνονται σε ένα πλειοψηφικό ακροατήριο, το οποίο μπορούν να το στρέψουν σε κάποια άλλη "κατεύθυνση" (αυτή που επιθυμεί η καθοδήγηση), σ' ένα μελλοντικό αγώνα. Σε κάθε περίπτωση το "δικαίωμα στη δουλειά" φανερώει το βαθμό διάβρωσης της αριστερής σκέψης από τα αστικά ιδεώδη και την παντελή απουσία κριτικής που διακρίνει ειδικά σήμερα την αριστερά.

Θα υπερασπιζόμασταν το δικαίωμα στην εργασία, αν μιλούσαμε για μια εργασία αυτοπροσδιορισμένη σαν δημιουργία, που θα μπορούσε να λάβει υλική υπόσταση μόνο σε μια κοινωνία στην οποία θα αποφασίζαμε όλοι συλλογικά για το πώς θα δουλεύαμε, πόσο θα δουλεύαμε και για ποιο σκοπό θα δουλεύαμε. Σ' αυτή την κοινωνία όμως αυτό το σύνθημα δεν θα είχε καν νόημα.

Η ηθική της εργασίας πρέπει να καταστραφεί και στην θέση της πρέπει να μπει η ηθική της άρνησης της εργασίας και η ηθική της τεμπελιάς. Αυτό το δικαίωμα στην τεμπελιά πρέπει να διαδίδουν τα δικά μας συνθήματα και ο δικός μας ριζοσπαστικός και ξεκάθαρος λόγος. Όμως τόσο η άρνηση της εργασίας, όσο και η εξάσκηση της τεμπελιάς, όντας μέσα, ή έξω από την εργασία (δηλαδή είτε δουλεύουμε, είτε όχι), πρέπει να αρνούνται να ξεπέφτουν σε αυτοσκοπό, επειδή μ' αυτό τον τρόπο μετατρέπονται σε ατομικιστικές ενέργειες, χωρίς κανένα περαιτέρω ουσιαστικό νόημα. Αντίθετα αυτό που πρέπει να επιδιώκεται είναι η ένταξη τους σε ένα διευρυνόμενο σχέδιο αναστροφής της υπάρχουσας τάξης πραγμάτων. Όμως γι' αυτό θα μιλήσουμε κάποια άλλη φορά.

αυτό δεν ξέρουμε τι άλλο μπορεί να φανερώσει πέρα από μια κυριαρχία του αρσενικού που είναι ήδη παρών, στο βλέμμα του κάθε επίδοξου βιαστή. Το πλήθος του γυναικείου σώματος φανερώσει την πλήρη απουσία του.

Δε θεωρούμε απαραίτητη σε αυτό το σημείο μια κριτική του φεμινιστικού κινήματος. Η "υπερταξικότητα" που επικαλείται, (η κυρία Κούλα και η κυρία Βαρδινογιάννη καταπιέζονται το ίδιο) καθώς και η μερικότητα των αιτημάτων του, είναι νομίζουμε αρκετά για να βάλουν τον καθένα σε σκέψη ~(δε θεωρούμε το φεμινιστικό κίνημα ως κάτι ενιαίο, μερικά ζητήματα έχουν προσεγγιστεί ουσιαστικά και με πληρότητα από κάποια μέτρα του κινήματος). Ας δούμε όμως ποια ήταν η αλλαγή που κατάφερε να επιφέρει αυτό το "κίνημα" (ή ότι και αν ήταν).

Το ίσες ευκαιρίες-ίσα δικαιώματα, τελικά δεν σημαίνει τίποτα άλλο παρά ίσα δικαιώματα στην παραγωγή και την κατανάλωση. Δεν ξέρουμε πόσο τυχαίο είναι το γεγονός ότι και ιστορικά άρχισαν πια να αναγνωρίζουν καταναλωτική δύναμη στις γυναίκες, όταν ακριβώς εμφανίστηκε αυτή η ανάγκη για την κατανάλωση, μοιάζει απλό, "γιατί να έχουμε το μισό πληθυσμό στην άκρη και να μην μπορεί να καταναλώσει;". Αυτά για τα κέρδη στην οικονομία. Όσο για τα κέρδη στην ιδεολογία, απλά ενισχύουν το προσώπιο του φιλελευθερισμού. Ας μην μιλήσουμε για την εντελώς ηλίθια αντίληψη που θέλει τις γυναίκες να διαχειρίζονται καλύτερα τον κόσμο. Το πρόβλημα ποτέ δεν ήταν οι άντρες αφεντικά αλλά τα ίδια τα αφεντικά. Η όποια απελευθέρωση των γυναικών μιας κοινωνίας δεν μπορεί παρά να είναι ισοδύναμη με την απελευθέρωση των αντρών της κοινωνίας, το γεγονός ότι σήμερα η γυναίκα μπορεί να είναι πιο "ανεξάρτητη", μπορεί δηλαδή να διαπραγματευτεί με καλύτερους όρους τις συνθήκες της υποταγής της δεν μπορεί να σημαίνει "απελευθέρωση" κατά καμία έννοια.

Είναι ίσως περιττό να μιλήσουμε για το γυναικείο lifestyle και τον μεταφεμινισμό του στυλ "Άντρες; Παίρνεις ένα χάπι και σου περνάει", όταν μάλιστα ο καπιταλισμός δε λείπει να σου περάσει με μία μολότοφ.

Εν τέλει...

Η γυναίκα πέτυχε το ακατόρθωτο ~φορά τις αλυσίδες της σαν κοσμήματα...

Ο άντρας πέτυχε το ακατόρθωτο ~δεν επιθυμεί μια γυναίκα, επιθυμεί την εικόνα της...

...και για να ξεπεράσουμε αυτούς τους ηλίθιους διαχωρισμούς...

Πετύχαμε το ακατόρθωτο, πουλάμε τις επιθυμίες μας για να τις αγοράσουμε σε συσκευασία δώρον...

...να τις κλέβαμε τουλάχιστον...

Η κάμερα είναι το μάτι ενός γύπα που πλανιέται πάνω από το γεωγραφικό χώρο που ονομάζεται Ελλάδα. Η κάμερα κινείται πάνω από νησιά, χωριά, επαρχιακές πόλεις και μητροπόλεις. Ζουμάρει μέσα σε πολυκατοικίες, εργοστάσια, στρατώνες και φυλακές, σε πλατείες και γειτονιές. Από τη μια κτίρια κλουβιά εδώ και εκεί, αυτοκινητόδρομοι και πεζοδρόμια για την ταχεία διακίνηση των εμπορευμάτων και για την ευκολότερη πρόσβαση των καταναλωτών στην “ευτυχία της αγοράς”, από την άλλη σοκάκια, μικρά καφενεύα, φωνές μικρών και μεγάλων ανθρώπων στις πλατείες και στις γειτονιές.

Η κάμερα γλιστράει σε διαφορετικούς μεταξή τους, χώρους και χρόνους. Πλανιέται πάνω από διαφορετικούς χώρους και χρόνους και καταγράφει εικόνες και γεγονό-

“Δεν υπάρχουν νόμοι και κράτος!!”

τα διαφορετικά μεταξή τους. Γεγονότα και εικόνες που πολλές φορές μας φανερώνουν με κρυστάλλινη διαύγεια εκδηλώσεις δυσφορίας και απόγνωσης. Απόγνωση μπροστά σε προβλήματα που προκύπτουν όπως: η χαμηλή τιμή πώλησης των γεωργικών προϊόντων, το υψηλό κόστος παραγωγής, η μείωση των επιδοτήσεων, οι υψηλές τιμές που επικρατούν στην “αγορά της ευτυχίας”, τα μεταλλαγμένα και αλλοιωμένα προϊόντα, και δυσφορία για την αδιαφορία του κράτους απέναντι σε καθημερινά προβλήματα, στις υποσχέσεις για την ανάπτυξη και για την μη παρέμβαση του κράτους για την βελτίωση της όποιας κατάστασης. Απόγνωση και δυσφορία που τις περισσότερες φορές εξαντλείται σε κοινές δηλώσεις του τύπου “Δεν υπάρχει κράτος”.

Μια αντίληψη, που απορρέει από την καθορισμένη αναγκαιότητα της ύπαρξης του κράτους, που έχει εμφυτευτεί στην κοινωνία. Διότι όταν λένε δεν υπάρχει κράτος εννοούν δεν υπάρχει σύμφωνα με αυτό το οποίο έχουν ιεροποιήσει στα μυαλά τους. Η βασική αυτή αντίληψη, που βρίσκει έκφραση μέσα από δηλώσεις του τύπου “δεν υπάρχει κράτος”, είναι προϊόν μιας βασικής αρχής, που συνίσταται στη ρύθμιση όλων των κοινωνικών σχέσεων, από τους φορείς της εκάστοτε κυβερνητικής εξουσίας. Επίσης αποτελεί στην ουσία τον θρίαμβο του κράτους, καθώς και όλων των άλλων θεσμών και εξουσιών που συμπληρώνουν το παζλ της κυριαρχίας πάνω στην κοινωνία, εφόσον καλλιεργεί και ευνοεί την επιθυμία για αρτιότερη οργάνωση του εξουσιαστικού οικοδομήματος. Επομένως κράτος υπάρχει και ο ρόλος του είναι η διαστρέβλωση και η αποσύνθεση της κοινωνίας, μέσα από την αποδυνάμωση όλων των κοινωνικών σχέσεων.

Αρχικά θα θέλαμε να ξεκαθαρίσουμε ότι το κράτος δεν είναι μια εφεύρεση της σύγχρονης κοινωνίας, αλλά αντίθετα υπάρχει εδώ και μερικές εκατοντάδες χρόνια και έχει εμφανιστεί μέχρι σήμερα με διαφορετικές μορφές. Με όποια μορφή και αν έχει εμφανιστεί, από το θεοκρατικό, το απόλυτο μοναρχικό και το αριστοκρατικό μέχρι το λαϊκό κράτος και το δημοκρατικό που βασίζεται στο γενικό δικαίωμα ψήφου, αποτελεί μια πολιτική και οικονομική οργάνωση της κοινωνίας. Ως τέτοιο λοιπόν (δηλ. ως μορφή οργάνωσης της κοινωνίας), κράτος και κοινωνία δεν ταυτίζονται, γιατί απλά δεν μπορούν να ταυτιστούν. Όχι γιατί υπάρχει ένα υλικό ή νοητό σύνορο ανάμεσά τους, όπως μεταξή δύο χωραφιών, αλλά γιατί πρόκειται για ένα θεσμό δημιουργημένο από ένα άτομο ή από μια ομάδα ανθρώπων μέσα από την κοινωνία, αποσκοπώντας στην εξυπηρέτηση των συμφερόντων τους και στην επιβολή της κυριαρχίας τους πάνω στο σύνολο της κοινωνίας. Επιπλέον αποτελεί ένα κομμάτι μιας μακράς κοινωνικής εξέλιξης. Αφού η

κοινωνία είναι η φυσική και πραγματική αφετηρία κάθε ανθρώπινου πολιτισμού και κάθε ανθρώπινης ύπαρξης, είναι αμετακίνητη και προγενέστερη από όλες τις εξελίξεις του ανθρώπινου είδους.

Το σύγχρονο αστικό κράτος έχει τις ρίζες του στην περίοδο του Ευρωπαϊκού Διαφωτισμού, όταν το 1789, η ανερχόμενη αστική τάξη μπροστά στα τεράστια συμφέροντα που διακυβεύονταν και στην απειλή των προνομίων και μονοπωλίων, ήρθε σε ρήξη με την παλιά εξουσία. Τότε η αστική τάξη βαθιά διαποτισμένη με το πνεύμα της εξουσίας, αμφισβήτησε και άσκησε κριτική, όχι τόσο στους θεσμούς, όσο στους διαχειριστές αυτών των θεσμών. Με άλλα λόγια, ούτε αμφισβήτησε το κράτος ως θεσμό, ούτε την εκμετάλλευση και την διαμεσολάβηση, αλλά αμφισβήτησε το θεσμό του θρησκευτικού και μοναρχικού κράτους, καθώς και τους εκμεταλλευτές και τους διαμεσολαβητές της εποχής. Αφομοιώνοντας,

στο λόγο της, αυτοφυσεί αξίες της κοινωνίας, έδωσε μια “φιλελεύθερη” πνοή στις επιδιώξεις της, με αποτέλεσμα να κινητοποιήσει πολλούς ανθρώπους διαποτισμένους από τις ιδέες της ελευθερίας, της ισότητας και της δικαιοσύνης, περισσότερο για την αντικατάσταση του εύθραυστου κρατισμού του παλιού καθεστώτος, με τον ευέλικτο και αυστηρό κρατισμό του νέου καθεστώτος. Για να επιβάλει την κυριαρχία της και στη συνέχεια να την ενισχύσει και να την διευρύνει, εγκαθίδρυσε στα μυαλά των ανθρώπων την αναγκαιότητα του κράτους, ως του μοναδικού θεματοφύλακα της ελευθερίας, της ισότητας και του συλλογικού συμφέροντος, μέσα από την θέσπιση και την επιβολή νόμων, δηλαδή, διαπότισε την κοινωνία με τη λατρεία του θεσμού που ονομάζεται κράτος.

Φυσικά δεν ισχυριζόμαστε ότι το σύγχρονο αστικό κράτος μέσα από την πάροδο του χρόνου δεν έχει εξελιχθεί ή καλύτερα δεν έχει ανασυγκροτηθεί. Σίγουρα μια βασική του τάση είναι ο ανασχηματισμός και ο εκουσιολογισμός της δομής και της διάρθρωσής του. Άλλωστε μέσα στα πλαίσια της παγκόσμιας κυριαρχίας ~με τη μορφή που έχει σήμερα~ εμφανίζεται ως διεκπεραιωτής των οικονομικών και πολιτικών επιταγών της οικονομικής ενοποίησης. Ενώ ταυτόχρονα θέτει την κοινωνική ζωή σε ρυθμούς, προσαρμοσμένους με τους στόχους και τους όρους που επιβάλει ο καπιταλισμός, σε όλα τα κράτη με κοινό ιδεολογικό προσανατολισμό. Όμως από τότε μέχρι σήμερα, καθώς και όλα τα κράτη που έχουν εμφανιστεί από τότε, παρόλες τις διαφορές που μπορεί να είχαν και να έχουν μεταξύ τους, διέπονται και διέπονταν από κάποιες ίδιες βασικές αρχές, οι οποίες παίζουν σημαντικό παράγοντα στην εξέλιξη των κοινωνιών.

Ερευνώντας, λοιπόν, βαθύτερα τις επιδράσεις αυτής της μορφής οργάνωσης, πάνω στην κοινωνία, διαπιστώνουμε δύο πράγματα: α) την προσπάθειά της να επιβληθεί σαν τη μόνη δυνατή, λογική, ορθολογική μορφή οργάνωσης, που μπορεί να υπάρξει, λόγω των αναγκαιοτήτων της οικονομίας, των περιπέλοκων συνθηκών της κοινωνικής ζωής και της μεγάλης κλίμακας των ατομικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων και β) την προσπάθειά της να θέσει υπό τον έλεγχό της όλες τις πτυχές της κοινωνικής ζωής, και όταν κρίνει ότι εξυπηρετείται το συμφέρον της να τις εξολοθρεύσει. Προσπάθειες που κατά τη γνώμη μας, αποτελούν ίσως μερικές από τις πιο σημαντικές δυνάμεις διαμόρφωσης των ανθρώπινων κοινωνιών.

Αυτό διότι η κυρίαρχη κίστα γνωρίζει ότι μια πολιτική και οικονομική οργάνωση υφίσταται τόσο, όσο οι άνθρωποι είναι πρόθυμοι να την ανέχονται. Επομένως, η ευκολότερη αποδοχή και διατήρηση της εξουσίας της, αλλά και η διεύρυνση των προνομίων και μονοπωλίων της, επιτυγχάνεται με

την εκπαίδευση μιας ολόκληρης κοινωνίας στο πνεύμα της υποταγής και του σεβασμού απέναντι στο κράτος. Με άλλα λόγια, έχει ως στόχο να ιεροποιήσει στα μυαλά των ανθρώπων αυτό το θεσμό, έτσι ώστε να τον θεωρούν ως το μοναδικό και αναπόφευκτο αποτέλεσμα των κοινωνικών συνθηκών και οποιαδήποτε άλλη μορφή οργάνωσης της κοινωνίας να φαντάζει όχι απλά αδύνατη και ουτοπική, αλλά επιπλέον από ηλιθία έως και γελοία. Η εκπαίδευση, λοιπόν, που έχει υποστεί η κοινωνία είναι τέτοια, ώστε να πιστεύουν οι άνθρωποι ότι δεν μπορούμε να ζήσουμε αλλιώς. Τέτοια, που για τη σύναψη μιας συμφωνίας, για παράδειγμα, δεν αρκεί καθόλου ο λόγος αυτών που συνάπτουν τη συμφωνία, αλλά χρειάζεται και μια ολόκληρη ιεραρχία και γραφειοκρατία για την σύναψη, τον έλεγχο και γενικότερα για τη ρύθμιση αυτής της δήθεν πολύπλοκης δραστηριότητας. Μια εκπαίδευση που στοχεύει στη διατήρηση τη συγκεκριμένης μορφής οργάνωσης.

Η εκπαίδευση, που θέλει το κράτος ως το μοναδικό εκπρόσωπο των κοινωνιών, για την ρύθμιση και διαφύλαξη της κοινωνικής ζωής, ξεκινάει από την μικρή ηλικία κάθε ανθρώπου. Αρχικά μέσα στους κόλπους της οικογένειας, που το παιδί μεγαλώνοντας μαθαίνει να υπακούει στις εντολές των μεγαλύτερων και να σέβεται τους νόμους της οικογένειας ~ νόμοι που δεν προέρχονται και από την δική του ελεύθερη βούληση ~ εύκολα ενσταλάζεται μέσα του η υπακοή και ο σεβασμός στο κράτος. Το σχολείο με τη σειρά του αναλαμβάνει τον ρόλο της οικογένειας και έρχεται να ενισχύσει την αντίληψη αυτή, μέσα από το ρόλο των δασκάλων και των καθηγητών, καθώς και από τις ψευτογνώσεις της εκπαίδευσης που παρέχει. Οι δάσκαλοι και οι καθηγητές επιβλέπουν την τήρηση των νόμων του σχολείου και ρυθμίζουν τις πολύπλοκες λεπτομέρειες για τη μύηση στη ζωή, με αποτέλεσμα να γαλουχούν τους μαθητές με την έννοια της διαμεσολάβησης. Αργότερα, όταν ο άνθρωπος μπαίνει στο δημόσιο βίο, η ίδια διαστρεβλωμένη κοινωνία μέσα από την θρησκεία, τα ήθη και τα έθιμα, το στρατό, την εργασία και την αρρωστημένη ηθική της, που είναι πάντα διαθέσιμα στη υπηρεσία του κράτους, εξακολουθούν να εντυπώνουν στη συνείδησή του τη λατρεία προς τις έννοιες της εκμετάλλευσης και της διακυβέρνησης. Ενώ ταυτόχρονα τα μέσα μαζικής διαστρέβλωσης χάρη των εγκλημασιτικών τους λόγων, καθημερινά προπαγανδίζουν τη κρισιμότητα του κράτους, έστω και αν υπάρχουν εκπομπές και άρθρα που καταδεικνύουν την ηλιθιότητα και τα λάθη στην λειτουργία του ίδιου και των μηχανισμών του, ο ρόλος των οποίων όμως έγκειται στη κατάδειξη των αδυναμιών και των ατελειών, για την πληρέστερη οργάνωση του.

Το αστικό κράτος, παρουσιάζομενο ως ο μοναδικός εκπρόσωπος και διασφαλιστής των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, θεσπίζοντας και επιβάλλοντας νόμους για την ρύθμιση και την διαφύλαξη της κοινωνικής ζωής, ενισχύει αυτόματα το διαχωρισμό σε διευθυντές και διευθυνόμενους, διαχειριστές και διαχειριζόμενους. Ο διαχωρισμός αυτός οδηγεί στην αποσύνθεση της κοινωνίας και εξοστρακίζει, κάθε έννοια αυτονομίας και αυτοδιεύθυνσης, αναπτύσσοντας δεσμούς δουλικότητας μεταξύ κοινωνίας και κράτους. Αντικαθιστά το συλλογικό πνεύμα, τις ελεύθερες συνενώσεις και την αλληλοβοήθεια, με την αντίληψη της ατομικότητας του ανθρώπου, του ανταγωνισμού για την κατάκτηση μιας θέσης στα σκαλοπάτια της ιεραρχίας, της απάθειας και της αδιαφορίας ως όρους ζωής και της ανάθεσης της επίλυσής των κοινών στους εκλεγμένους αντιπροσώπους. Εξαντλεί τη συμμετοχή στα κοινά, στην ίση και ελεύθερη συμμετοχή του συνόλου της κοινωνίας,

για την εκλογή των αφεντικών της και σε εκδηλώσεις εθνικής και θρησκευτικής ομοψυχίας. Εντέλει, επιτυγχάνει, αφενός να ενσταλάξει στα μυαλά των ανθρώπων, την αναγκαιότητα της ύπαρξής του, ως την μοναδική μορφή οργάνωσης για την ρύθμιση των σχέσεων που αναπτύσσονται μεταξύ τους οι άνθρωποι, αλλά και την αδυναμία ανατροπής του. Αυτή η στάση οδηγεί στο να σκοτώσει το πνεύμα της αντίστασης αλλά και σε ένα συμβιβασμό της κοινωνίας με τις υπάρχουσες συνθήκες ζωής, όσο μίζερες και άθλιες και αν είναι αυτές. Κοντολογίς αυτό το οποίο πραγματικά εννοεί το κράτος βαφτίζοντας τον εαυτό του ως μοναδικό εκπρόσωπο και διασφαλιστή της ελευθερίας και των δικαιωμάτων του συνόλου, είναι η εξασφάλιση της ίσης, ελεύθερης, συνειδητής και πειθαρχημένης συμμετοχής των ανθρώπων στην εκμετάλλευσή τους υπό την διαμεσολάβησή του. Αλλιώς, αν πράγματι ήθελε να προχωρήσει έστω και στην πιο ελάχιστη εφαρμογή τους ή διαφύλαξή τους, θα έπρεπε ως πρώτο βήμα να αυτοδιαλυθεί.

Η αποδυνάμωση όλων των κοινωνικών σχέσεων και η εκπαίδευση στο πνεύμα της υποταγής, οδηγούν στη διαστρέβλωση και στην αποσύνθεση της κοινωνίας. Μια διαστρέβλωση, που έχει παραχθεί από τον ολοένα και περισσότερο έλεγχο του κράτους πάνω σε όλες τις δραστηριότητες των ανθρώπων όπως: η συμβίωση, η εκπαίδευση, η φιλία, ο έρωτας, οι συναλλαγές, η διασκέδαση, και ο' ένα σωρό άλλες σχέσεις που μπορούν να αναπτυχθούν μεταξύ των ανθρώπων μέσα στην κοινωνία. Όσο απεριόριστα θέτει υπό τον έλεγχό του όλες τις πτυχές της δραστηριότητας της κοινωνικής ζωής, τόσο επιτυγχάνεται ο ακρωτηριασμός κάθε πρωτοβουλίας και ο αφανισμός κάθε συνήθειας για κριτική σκέψη. Επιτυγχάνεται η αποσύνθεση της κοινωνίας, προσαρμόζοντας κάθε σκέψη, δράση και συναίσθημα στις νόρμες της εξουσίας. Μια αποσύνθεση που οδηγεί στην άγνοια και στον πνευματικό ευνοχισμό. Οι άνθρωποι μέσα στην άγνοια και στην πνευματική ισοπέδωση τα περιμένουν όλα από το κράτος και τους νόμους του. Έτσι όταν παρουσιάζονται κάποια προβλήματα αναγκάζονται να ζητούν από το κράτος την επίλυσή τους. Προβλήματα που στην τελική, οφείλονται στη δική τους αδράνεια και απάθεια. Δυσκολίες που μπορούν να λυθούν από τους ίδιους αναπτύσσοντας τις δημιουργικές τους ικανότητες, τη δύναμη της προσωπικής τους βούλησης, καθώς και τα κοινωνικά συναισθήματα, της αλληλεγγύης και της αμοιβαιότητας.

Όσο, λοιπόν, συνεχίζουμε να ρυθμίζουμε τις δραστηριότητές μας με βάση την ύπαρξη του κράτους, τόσο η πίστη σ' αυτό, το καταστεί ένα στέρεο και αμετάβλητο γεγονός. Όπως η πίστη ότι ο κόσμος ήταν επίπεδος και όχι σφαιρικός, απέτρεπε

“Μήπως είσαι άρρωστο παιδί μου;”

τους ναυτικούς του μεσαιωνικού κόσμου να απομακρύνονταν από την στεριά εξ' ίσου αποτελεσματικά η πίστη, ο σεβασμός και η υποταγή στο κράτος δρουν αποτρεπτικά σήμερα ώστε να πραγματοποιηθεί οποιαδήποτε άλλη μορφή οργάνωσης της κοινωνίας. Επειδή, όμως οι άνθρωποι έχουν οικοδομήσει τους θεσμούς της κυβέρνησης και του κράτους πιστεύουμε ότι ομοίως μπορούν να τους αποδομήσουν και να τους εξοστρακίσουν από την κοινωνική ζωή, όπως εξοστράκισαν και την ιδέα ότι ο κόσμος ήταν επίπεδος. Μέσα από την αυτοοργάνωση και την δημιουργία συλλογικότητας και χώρων αντιπαράθεσης μπορούμε να απορρίψουμε τους θεσμούς του κράτους και της κυβέρνησης και να προχωρήσουμε στην πραγμάτωση μιας αντιεξουσιαστικά οργανωμένης κοινωνίας.

ματα και οι φρουροί λείπουν από μερικές κατοικίες (μερικές βέβαια ελάχιστες τα έχουν και αυτά). Και τί άλλο μπορεί να δηλώνει αυτό το ταμπούρωμα παρά φόβος; Και σαφώς δεν πρόκειται για τον φόβο της διάρρηξης, ούτε της πολεμικής απειλής ή μιας εξέγερσης, αλλά πρώτα και κύρια φόβος απέναντι στο κοινωνικό, μια προσπάθεια διατράνωσης της ατομικής ιδιοκτησίας.

Όλα αυτά όμως αναλύονται σε μια σειρά παραγόντων οι οποίοι και μεταβάλλουν την κατοικία σε στρατόπεδο συγκέντρωσης, φύλακες στην είσοδο του στρατοπέδου είναι η οικογένεια, ο κοινωνικός έλεγχος, η πιο διευρυμένη ανάγκη χωροθέτησης της εξουσίας, καθώς και συνολικά ένα σωρό συνισταμένες του σημερινού συστήματος κυριαρχίας όπου η κατοικία είναι απλά ο χώρος όπου αυτές στεγάζονται.

Η οικογένεια, και για να είμαστε περισσότερο ακριβής η πατριαρχική οικογένεια, είναι άμεσα συνδεδεμένη με κάποια κατοικία, το υποδηλώνει άλλωστε και η ίδια η λέξη, γενιά ενός οίκου, δηλ. μιας ιδιοκτησίας, ενός κομματιού γης με δεκαπέντε μεταφυσικές αποχωρήσεις (καταγωγή, φυλή, έθνος, κοινωνική θέση, τιμή, υπηρεφάνεια, πατρίδα και δε συμμαζεύεται). Βέβαια ο καπιταλισμός δεν έχει πια ανάγκη αυτή την άμεση σύνδεση της γης με τις ιδεολογίες τους, άλλωστε ποιο τιμημένο χώμα όταν κατοικείς σε τοιμένο, για αυτό και ανάγονται σε ένα ιδεατό σύμπαν ~η ελληνική γη. Όπου πια εκεί η μεταφυσική του χώματος γίνεται ιδεολογία. Η οικογένεια όμως καλείται να κατοικήσει κάποιο, χρειάζεται ένα σημείο αναφοράς και έναν τόπο άσκησης της πατρικής (με κάθε της έννοια πατρικής) εξουσίας. Δεν μπορεί η ανατροφή των παιδιών να είναι κοινωνική υπόθεση μόνο, αν θα είναι κάτι πέρα από ατομική των γονέων αυτό θα είναι κρατική (εκπαίδευση, εκκλησία, στρατός) Το "ξεκαβάντζωμα" από την πατρική εστία για αυτό σημαίνει και τόσα πολλά και για τις δυο πλευρές.

Για τον κοινωνικό έλεγχο έχουμε να παραπέμψουμε σε δύο στοιχεία. Ας διαβάσει κανείς την νομοθεσία του Αστικού (τι ειρωνεία!) Δικαίου (τι απάτη!) που αφορά τον τόπο κατοικίας, και πως ρυθμίζονται οι υπόλοιπες σχέσεις εξ αυτού. Επίσης ο έλεγχος του αστικού περιβάλλοντος ~η πολεοδομία ως κοινωνικός έλεγχος. Δε θα επεκταθούμε σ' αυτό το σημείο ευτυχώς ή δυστυχώς υπάρχει άφθονη βιβλιογραφία, για αρχή πάντως θα σας προτείνουμε το επεισόδιο του Αστεριξ "Η κατοικία των θεών" ή πως ο Καίσαρας αφού έχουν αποτύχει όλα, προσπαθεί να τιθασεισει το γαλατικό χωριό διαμέσου της αλλοτρίωσης του περιβάλλοντος του χωριού.

Η κατοικία ταυτόχρονα ~ακολουθώντας πιστά την παράδοση της κυριαρχίας~ διατηρεί πολλά από τα στοιχεία του παρελθόντος, (το μήνυμα της κυριαρχίας...), τα οποία όμως και εμπλουτίζει. Ας δει κανείς σπίτια "πλουσίων", "επιφανών" κ.τ.λ., θα μπορούσε κανείς να πει ότι αυτά δεν είναι διαμορφωμένα για να ζει κανείς όσο για να δείχνονται στους επισκέπτες. Κάτι ανάλογο δηλαδή με τα ανάκτορα. Πολλοί χώροι χωρίς καμμία χρησιμότητα. Μια αποθήκη της κοινωνικής ανωτερότητας και της καταναλωτικής δύναμης.

Σ' αυτό το σημείο θα πρέπει να αναφερθούμε και σε μια σειρά εννοιών που άπτονται άμεσα με το ζήτημα της κατοικίας: ιδιωτικό-δημόσιο, προσωπικό-κοινωνικό. Επεξηγήμαστε, ιδιωτικός είναι εκείνος ο χώρος που δεν είναι δημόσιος. Δημόσιος είναι με την σειρά του εκείνος ο χώρος που δεν είναι ιδιωτικός. Ιδιωτικό, τώρα, και δημόσιο είναι ότι διαδραματίζεται στον αντίστοιχο χώρο. Η αδυναμία των ορισμών δεν είναι δική μας, εκφύσεως αυτές οι δύο έννοιες αυτοπροσδιορίζονται η μια ως άρνηση της άλλης. Το ιδιωτικό σταματά εκεί που αρχίζει το δημόσιο, το δημόσιο σταματά εκεί που αρχίζει το ιδιωτικό. Απ' την άλλη προσωπικό και κοινωνικό είναι δύο εντελώς διαφορετικά πράγματα. Το προσωπικό δεν είναι ιδιωτικό και το κοινωνικό δεν είναι δημόσιο κατ' αρχάς. Απ' την άλλη αυτές οι δύο έννοιες προσδίδουν την σημασία τους στον χώρο τον οποίον εκδιπλώνονται και όχι το αντίστροφο, όπως συμβαίνει με το ιδιωτικό και το δημόσιο. Δηλ. προσωπικός χώρος μπορεί να είναι οποιοσδήποτε χώρος όπου εκδιπλώνεται η προσωπικότητα, έτσι ενώ το ιδιωτικό είναι κύρια χώρος που ότι συμβαίνει εντός του ονομάζεται ιδιωτικό, προσωπικό είναι κύρια χρόνος ο οποίος σε όποιον χώρο εκτιλιχθεί τον καθιστά προσωπικό. Επίσης ενώ το ιδιωτικό-δημόσιο είναι σαφώς οριοθετημένο (αν και τώρα με τα ΜΜΕ έχουν μερικά προβλήματα), σταθερό, συμπαγές, το προσωπικό-κοινωνικό είναι διάχυτο, ευμετάβλητο, υπό καθεστώς διαρκούς διαλεκτικής σύνθεσης. Και ενώ ένα απελευθερωτικό πρόταγμα θα ξεπεράσει το ιδιωτικό και το δημόσιο μεταβάλλοντας τα πάντα σε ιδιωτικό και τα πάντα σε δημόσιο, δεν θα μπορέσει ποτέ να ξεπεράσει το προσωπικό και το κοινωνικό. Α-

πλούστα διότι αυτός ο δρόμος περνά πάνω από τον κατακερματισμό της προσωπικότητας και της κοινωνικότητας· εξάλλου αυτό ακριβώς συμβαίνει στο καθεστώς της σύγχρονης κυριαρχίας. Επομένως η κατάργηση του δημόσιου δεν σημαίνει την κατάργηση του κοινωνικού. Ο καπιταλισμός σήμερα δεν έχει καταστρέψει τους δημόσιους χώρους, έχει καταστρέψει την κοινωνικότητα, ομοίως δεν έχει καταστρέψει το ιδιωτικό, έχει απλά καταστρέψει την προσωπικότητα.

Ένα τελευταίο σημείο αφορά την σύγχρονη κατοικία καθώς και κάποιους τρόπους "ξεπεράσματος" της. Η σημερινή μορφή της κατοικίας και τα χαρακτηριστικά της είναι τέτοια, που μας οδηγούν στο συμπέρασμα να καταλάβουμε ότι αυτές κατασκευάζονται πάνω στο πτώμα του κοινωνικού. Και μόνο το γεγονός της τεχνικής αυτονομίας τους (όσο τον δυνατόν περισσότερες ανάγκες των κατοίκων να μπορούν καλυφθούν μέσα στο σπίτι) να αναλογιστεί κανείς μπορεί εύκολα να καταλάβει πόσο κοντά είναι οι σημερινές κατοικίες στο μοντέλο των πυρηνικών καταφυγίων της δεκαετίας του '60. Ταυτόχρονα προκύπτει και το πρόβλημα του χώρου. Πολλές κατοικίες, αυτό το οποίο επιδιώκουν, είναι η μεταφορά του κοινωνικού χώρου των κατοίκων τους στο εσωτερικό τους. Ο κοινωνικός χώρος όμως δεν μπορεί να διαιρεθεί στους χρήστες του και να αποδοθεί το επιμέρους. Πρώτα απ' όλα διότι δεν είναι υπαρκτός (με την έννοια της μέτρησης, δηλ. της αγοράς και της πώλησης) και δεύτερον διότι αυτή η μεταφορά αφαιρεί χώρο, πράγμα το οποίο και καθιστά τον κοινωνικό χώρο υπαρκτό με μια άλλη έννοια πέραν της καπιταλιστικής.

Ας δούμε ένα πολύ απλό παράδειγμα: σε μια πολυκατοικία 20 διαμερισμάτων, οι κουζίνες σε κάθε διαμέρισμα καταλαμβάνουν 15 τ.μ. Αν κάνουμε τον πολλαπλασιασμό βρίσκουμε ότι συνολικά οι

κουζίνες καταλαμβάνουν 300 τ.μ. Σε αυτή την πολυκατοικία που μένουν 80 άτομα (έστω 4 ανά διαμέρισμα) χρησιμοποιεί ο καθένας 3,75 τ.μ. Με μια όμως κοινή κουζίνα, στο ισόγειο της πολυκατοικίας, π.χ. 250 τ.μ. (δηλ. 3,175 τ.μ. κουζίνες ανά άτομο) εμφανίζεται ένας χώρος 50 τ.μ. ο οποίος μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε κάτι άλλο. Αυτό το παράδειγμα πέραν του ότι δείχνει και μιαν άλλη λογική χρήσης του χώρου, φανερώνει και αυτό που αναφέραμε παραπάνω, ότι κάτω από την συγκεκριμένη αντίληψη της κατοικίας αλλά και του χώρου γενικότερα, μεγάλες εκτάσεις χώρου και χρόνου ~δηλ. ζωής~ αποκορύπτονται, και αρκεί ένα "ξόρκι" για να εμφανιστούν. Μόνο που αυτό το "ξόρκι" δεν είναι τόσο απλό όσο ακούγεται...

Το ότι η κατοικία θα εξαφανιστεί τουλάχιστον σαν τόπος επιβολής των σχέσεων νομίζουμε ότι είναι επόμενο. Αν υπάρχει κάτι σαν κατοικία αυτό δεν θα μπορεί παρά να είναι κάτι σαν χώρος με τα προσωπικά είδη του καθενός. Μια σειρά άλλων αναγκών που τώρα εκτιλίσονται εντός της κατοικίας μπορούν κάλλιστα να κοινωνικοποιηθούν (όπως στο παράδειγμα που αναφέραμε με το μαγειρέμα), χωρίς αυτό να σημαίνει και ότι θα μαζικοποιηθούν. Όλα αυτά τουλάχιστον αν θέλουμε να επικαλούμαστε την επανασύσταση του κοινωνικού.

Ας μην μιλήσουμε και για τις πειραματικές κατοικίες. Ή μάλλον ας μιλήσουν άλλοι. "...Το γυάλινο ταβάνι μας αφήνει να βλέπουμε τα αστέρια και την βροχή. Το σπίτι κινείται σαν ηλιοτρόπιο. Οι κινούμενοι τοίχοι του αφήνουν την βιάσση να εισβάλλει στην ζωή. Χτισμένο πάνω σε ράγες, το πρωί κατεβαίνει στην θάλασσα για να ξαναγυρίσει το βράδυ στο δάσος". Ιβάν Στεργκλόφ, 1953. Και όλα αυτά δεν είναι παρά το ελάχιστο.

Όλα όμως προϋποθέτουν και μια άλλη σχέση με τον χώρο, μια άλλη σχέση με τον χρόνο... μια άλλη σχέση με την ίδια την ζωή.

Ο Ουγούρ Ατσί είναι ένας τούρκος σύντροφος που έχει καταδικαστεί από το τούρκικο κράτος σε δεκαετή ποινή φυλάκισης για αντικαθεστωτική δράση. Κατάφερε να διαφύγει στην Ελλάδα πριν δύο-μυοι χρόνια, όπου νόμιζε πως θα ζήσει ελεύθερος, έστω και με αυτή την “ανάπηρη” ελευθερία που απολαμβάνουμε. Λάθος; συνελήφθη επειδή “δεν είχε χαρτιά” και από τις 3-1 είναι κρατούμενος στο αστικό τμήμα Ομονοίας, όπου ξυλοκοπήθηκε άγρια, διαβίει σε άθλιες συνθήκες ~όπως και οι υπόλοιποι κρατούμενοι, άλλωστε~ και μέχρι πρότινος δεν του επέτρεπαν επισκέψεις γιατί, λέει, μπορούν να τον δουν μόνο... συγγενείς α΄ βαθμού. Οι μπάτσοι δεν του είπαν αν θα του κάνουν τα εισιτήρια των δικών του για να ‘ρθουν να τον δούν ...από την τουρκία, αλλά τουλάχιστον μέχρι τώρα δεν χρειάστηκε να του ...αφαιρέσουν καμιά σπλήνα, όπως συνέβη με τον 16χρονο αλβανό που “περιποιήθηκαν” πρόσφατα τα όργανα της τάξης. Αλλά από “όργανα” τι περιμένεις...

Η ουσία είναι ότι η πρώτη αίτηση πολιτικού ασύλου που έκανε ο Ατσί απορρίφθηκε. Αυτό σημαίνει ότι θα απελαθεί σύντομα στην τουρκία, όπου τον περιμένει ο αργός θάνατος των “λευκών κελιών” ή ο ...γρήγορος μιας “τυχαίας” ή όχι εκφυλισμένης. Εκτός και αν γίνει δεκτή από τους έλληνες αφεντάδες (που θέλουν λέει να έχουν “κοινωνικό πρόσωπο”) η δεύτερη αίτηση ασύλου, της οποίας η εξέταση εκκρεμεί.

Φυσικά δεν έχουμε αυταπάτες ότι τα εδώ αφεντικά θα τα “χαλάσουν” με τα απέναντι (τόρα που έχουν βαλθεί να στρώσουν τις σχέσεις τους) για χάρη ενός επαναστάτη. Γι’ αυτό γίνεται μια κινητοποίηση διαμαρτυρίας από αλληλέγγυους ανθρώπους, έστω και με το πιο ήπιο μέσο της συλλογής υπογραφών, για να ασκηθεί η όποια πίεση και να χορηγηθεί άσυλο στον Ατσί. Όσοι ενδιαφέρονται για την υπόθεση, ας μαζέψουν όσες υπογραφές μπορούν, διευκρινίζοντας ότι διαμαρτύρονται για την περίπτωση του Ατσί και ζητούν να του δοθεί άσυλο, και ας τις στείλουν στην θυρίδα του Τραίνου το συντομότερο δυνατόν.

QUIZ

“Το να αναγνωρίζεις την “άμυνα της πατρίδας” είναι σαν να δικαιολογείς τον πόλεμο, σαν να αναγνωρίζεις την νομιμότητά του... Όταν ο γερμανός του Γουλιέλμου, ή ο γάλλος του Κλεμανσό λέει: “έχω το δικαίωμα να υπερασπίσω την πατρίδα μου”, σκεφτείτε όχι σαν σοσιαλιστής και διεθνιστής... μα σαν μικροαστός εθνικιστής. Γιατί με τον συλλογισμό αυτό εξαφανίζεται η ταξική επαναστατική πάλη του εργατή ενάντια στο κεφάλαιο, εξαφανίζεται η σωστή εκτίμηση του πολέμου στο σύνολο του... εξαφανίζεται δηλαδή ο διεθνισμός, και δεν μένει παρά ένας καχεκτικός εθνικισμός. “Τα βάζουν με την χώρα μου, για τα άλλα δεν με ενδιαφέρει”, να που καταλήγει ο συλλογισμός αυτός και ως που φτάνει η μικροαστική και εθνικιστική στενοκεφαλιά. Ο γάλλος, ο γερμανός, ο ιταλός που λέει “ο σοσιαλισμός είναι εναντίον της βίας στα έθνη, να γιατί αμύνομαι όταν ο εχθρός εισβάλλει στη χώρα μου”, προδίδει το σοσιαλισμό και το διεθνισμό. Βάζει την αστική τάξη «του» πάνω απ’ όλα, χωρίς να σκεφτεί τους διεθνείς δεσμούς που κάνουν τον πόλεμο ιμπεριαλιστικό και την αστική τάξη “του”, έναν κρίκο στην αλυσίδα της ιμπεριαλιστικής ληστείας... Δεν πρέπει να σκεφτώ από την άποψη της χώρας “μου”, ας αφήσω αυτό το χρέος στον αποβλακωμένο μικροαστό εθνικιστή”.

Ποιος είναι ο συγγραφέας αυτού του κειμένου;

Ας μας απαντήσουν όσοι αναγνώστες τυγχάνουν να ανήκουν σε κάποια από τις οργανώσεις, ή κόμματα της αριστεράς (υπάρχουν τέτοιοι άραγε;), και εξακολουθούν να πηπλίζουν την καραμέλα της “εθνικής ανεξαρτησίας”.

Η απάντηση στο επόμενο τεύχος.

ΣΗΜΕΙΩΝ

Μόλις έχει αρχίσει να μπαίνει το καλοκαίρι στην Κρήτη και τσοούπ!! σκάνε μούρη και οι πρώτοι τουρίστες... Αρχίζει το πλιάτσικο. Τέλος πάντων... Περιμένοντας σε κάποια φάση μια καθυστερημένη συνάντηση, απέναντι μου μες στο άγχος και την αγωνία, με δύο τουριστικούς οδηγούς και μερικούς χάρτες, ένας (μάλλον) ιαπωνικής καταγωγής τουρίστας προσπαθεί να καταλάβει που διάβολο είναι. Κοιτά δεξιά, κοιτά αριστερά... τίποτα. Σαφνικά, σκάει ένα λαμπρό χαμόγελο. Μεσ στην ευτυχία ο άνθρωπος, θεία φώτιση, νιρβάνα, αποκάλυψη, τι; Στα χείλη του σχηματίζονται εκείνες οι λέξεις ευτυχίας, σαν καπετάνιος που μετά από πολύ καιρό βρίσκει ξηρά... “Aaa! Mango!”.

Το ουράνιο σημάδι, η σημαδόυρα του χαμένου ναυτικού σε δρομολόγιο ρουτίνας, και όλα αυτά στο όνομα και την παρουσία ενός καταστήματος ρούχων... Πώς να το ονομάσουμε; Μιζέρια, απελπισία, θάνατος;...

Κάποιος είπε: “Για το ταξίδι στον χώρο ο χάρτης είναι εντελώς περιττός. Εκεί που ίσως φανεί κάπως χρήσιμος είναι για τα ταξίδια στον χρόνο.”

Και εδώ θα πρέπει να καταγράψουμε και ‘κείνο τον ταξιδιώτη, που όλο απορία ρώτησε ένα βράδυ κάποιον: “Which town is this?”. Όλος παραδόξως κοντά σε ένα σύνθημα που έγραφε: “Έξω οι χρονοταξιδιώτες από το μέλλον μας.”

...Μάλιστα. “Η επόμενη”, λέει, “τραπεζική έννοια, είσαι εσύ”. Από διαφήμιση κάποιας τράπεζας. Σε εποχές που οι άνθρωποι θα είχαν στοιχειώδη κρίση και αξιοπρέπεια, θα θεωρούσαν αυτή την ατάκα τουλάχιστον προσβλητική. Στην σύγχρονη όμως εποχή της παγκοσμιοποιημένης εξαχρείωσης, φτάσαμε να μας πετούν στα μούτρα ένα τέτοιο σλόγκαν για να το θεωρήσουμε και κολακευτικό. Ο tempora, ο mores: εμ βέβαια, στους καιρούς που η οικονομία τους βολτάρει σαν οδοστρωτήρας πάνω στην καθημερινότητα μας, είσαι οι καταθέσεις που έχεις στην τράπεζα: άντε, και οι μετοχές που αγόρασες στο ΧΑΑ. Σιγά μην είσαι προσωπικότητα, υποκειμενικότητα, επιθυμία. Είσαι το νούμερο που αναγράφει το πλαστικοποιημένο διαπιστευτήριο ύπαρξης που λέγεται ταυτότητα, το Τ.Α.Π. (“Ταυτότητα Αναγνωρισής ...Πτώματος(!)”) στο στρατό ή το Α.Φ.Μ. σου. Τώρα, προήχθη και σε “τραπεζική έννοια”. Ποιος στην χάρη σου...